

สนค. ชี้กระแสเลี้ยงอาหารแปรรูปขั้นสูง ขยายตลาดออร์แกนิก-ธรรมชาติต่อเนื่อง

รายงานจาก Euromonitor International Health and Wellness คาดการณ์ว่าปี 2572 ตลาดสินค้าอาหารหลัก (Staple Foods) ที่มีการสื่อสารด้านออร์แกนิกและธรรมชาติ (organic and natural) จะขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ โดยมูลค่าของตลาดอาหารหลักแบบออร์แกนิกทั่วโลกมีแนวโน้มขยายตัวถึงร้อยละ 79 ขณะที่อาหารหลักจากธรรมชาติคาดว่าจะขยายตัวสูงถึงร้อยละ 103 เมื่อเทียบกับปี 2562 สอดคล้องกับกระแสผู้บริโภคที่หลีกเลี่ยงอาหารแปรรูปขั้นสูง หรือ Ultra-Processed Foods (UPFs) ซึ่งกำลังกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางตลาดอาหารโลกในระยะต่อไป

นายันทพพงษ์ จิระเลิศพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) เปิดเผยว่าจากการติดตามสถานการณ์ตลาดอาหารโลกอย่างใกล้ชิด พบว่าความกังวลต่ออาหารแปรรูปขั้นสูงได้ขยายตัวจากประเด็นด้านสุขภาพ ไปสู่มิติด้านนโยบาย กฎระเบียบ และการค้าอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่ม “อาหารหลัก” ซึ่งเป็นอาหารที่คนทั่วไปบริโภคเป็นประจำ และมีสัดส่วนสำคัญต่อโครงสร้างการบริโภคอาหารของประชากรโลก

จากข้อมูลการสำรวจผู้บริโภคระดับโลกในปี 2568 โดย Euromonitor Voice of the Consumer ระบุว่า ร้อยละ 27 ของผู้บริโภคทั่วโลกกำลังพยายามจำกัดการบริโภคอาหารแปรรูป และเมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มผู้ที่ตั้งใจปรับพฤติกรรมการบริโภคเพื่อสุขภาพที่ดีขึ้น พบว่ามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 49 สะท้อนว่าการหลีกเลี่ยงอาหารแปรรูปไม่ได้เป็นเพียงกระแสเฉพาะกลุ่ม แต่กำลังกลายเป็นกระแสหลักในการเลือกบริโภคอาหารของผู้คนจำนวนมาก ทั้งนี้ ความตื่นตัวของผู้บริโภคมีความแตกต่างกันตามภูมิภาค โดยประเทศในแถบลาตินอเมริกามีระดับการหลีกเลี่ยงอาหารแปรรูปสูง เนื่องจากมีการนำแนวคิดการจำแนกอาหารตามระดับการแปรรูปมาใช้ในนโยบายโภชนาการของรัฐอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ประเทศในเอเชียแปซิฟิก แม้สัดส่วนผู้หลีกเลี่ยงอาหารแปรรูปจะต่ำกว่าเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วน แต่เมื่อพิจารณาในเชิงจำนวนประชากรกลับหมายถึงผู้บริโภคหลายร้อยล้านคน ซึ่งส่งผลต่อขนาดตลาดอาหารโลกอย่างมีนัยสำคัญ

รายงานของ Euromonitor ระบุว่า ประชากรโดยเฉลี่ยทั่วโลก บริโภคอาหารแปรรูปขั้นสูงคิดเป็นร้อยละ 21 ของพลังงานจากอาหารที่บริโภคต่อคนต่อวัน อย่างไรก็ตาม สัดส่วนดังกล่าวกลับสูงกว่ามากในประเทศและภูมิภาคที่ประชากรมีรายได้ต่อหัวสูง อาทิ อเมริกาเหนือมีสัดส่วนการบริโภคอาหารแปรรูปขั้นสูงถึงร้อยละ 54 ของพลังงานจากอาหารที่บริโภคต่อคนต่อวัน รองลงมาคือ ออสเตรเลีย ร้อยละ 42 และ ยุโรปตะวันตก ร้อยละ 35 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า การบริโภคอาหารแปรรูปขั้นสูงไม่ได้เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับรายได้หรือการเข้าถึงอาหารเท่านั้น หากแต่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจ วิถีชีวิตเมือง ความเร่งรีบในการทำงาน และความพร้อมของอาหารสะดวกซื้อในตลาดสมัยใหม่ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของประเทศพัฒนาแล้ว

แม้ภาพจำของอาหารแปรรูปขั้นสูงมักเชื่อมโยงกับขนมขบเคี้ยวหรืออาหารฟาสต์ฟู้ด แต่ในเชิงโภชนาการกลับพบว่า กลุ่มอาหารหลัก เช่น ขนมปัง พาสต้า ซีเรียล บะหมี่ และเนื้อสัตว์แปรรูป เป็นแหล่งพลังงานของอาหารแปรรูปขั้นสูงที่มากที่สุดในโลก โดยคิดเป็น ร้อยละ 39 ของพลังงานจากอาหารแปรรูปขั้นสูงทั้งหมด สูงกว่ากลุ่มขนมขบเคี้ยวซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 36 ทั้งนี้ กลุ่มอาหารหลักดังกล่าว เป็นอาหารที่ผู้บริโภคไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้โดยง่าย ทำให้แรงกดดันจากกระแสหลีกเลี่ยงอาหารแปรรูปส่งผลต่อกลุ่มสินค้าเหล่านี้โดยตรง

ผลกระทบของกระแสอาหารแปรรูปขั้นสูงไม่ได้ขึ้นอยู่กับนิยามทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของผู้บริโภค เป็นสำคัญ กลุ่มอาหารที่ได้รับประโยชน์ อาทิ ข้าว ซึ่งถูกมองว่าเป็นคาร์โบไฮเดรตพื้นฐานที่เรียบง่ายและเป็นธรรมชาติ รวมถึง ผักและผลไม้แปรรูปแบบพื้นฐาน เช่น แห้งแข็งหรือ

บรรจุกระป๋องที่มีส่วนผสมไม่ซับซ้อน ซึ่งผู้บริโภคยังคงมองว่าเป็นอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ในทางตรงกันข้าม **ซีเรียลอาหารเช้า** และ **เนื้อเทียม (plant-based meat)** อาจเผชิญกับแรงกดดันอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้บริโภคทราบว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้ต้องอาศัยการแปรรูปสูง และมีส่วนผสมที่ซับซ้อน ขัดกับหลักอาหารจากธรรมชาติ ขณะที่สินค้าในบางหมวด เช่น **ขนมปัง** และ **พาสต้าหรือบะหมี่** มีผลกระทบแบบผสม โดยสินค้าแบบดั้งเดิมหรือสูตรเรียบง่ายยังได้รับการยอมรับมากกว่าสินค้าสำเร็จรูปหรือปรุงแต่งสูง

ท่ามกลางแรงกดดันที่เพิ่มขึ้นต่ออาหารแปรรูปขั้นสูง จากทั้งผู้บริโภคและแนวโน้มการดูแลใส่ใจด้านสุขภาพ ตลาดอาหารหลักกลับแสดงสัญญาณการเติบโตที่สวนทางอย่างชัดเจนในกลุ่มสินค้าออร์แกนิกและสินค้าจากธรรมชาติ โดยมีการคาดการณ์ว่าภายในปี 2572 มูลค่าตลาดอาหารหลักแบบออร์แกนิกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 79 ขณะที่สินค้าธรรมชาติจะขยายตัวสูงถึงร้อยละ 103 สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของอุปสงค์ในตลาดอาหารโลก ซึ่งผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับ “ฉลากสะอาด (Clean Label)” มากขึ้น เสมือนไบนารียืนยันสร้างความเชื่อมั่นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอาหาร โดยการสื่อสารถึงความเป็นธรรมชาติ ความเรียบง่ายของส่วนผสม และการหลีกเลี่ยงสารปรุงแต่ง กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่มีน้ำหนักมากกว่าการอธิบายกระบวนการผลิตเชิงเทคนิคที่ซับซ้อนและยากต่อการรับรู้ของผู้บริโภค แนวโน้มดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการอาหารรายใหญ่ และรายย่อยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ในห่วงโซ่อุปทานอาหาร ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การแปรรูป ไปจนถึงการสร้างแบรนด์ ในช่วงที่การเติบโตเชิงปริมาณของตลาดอาหารโดยรวมเริ่มชะลอตัว

นายณัฏฐพงษ์ฯ กล่าวเพิ่มเติมว่า “แนวโน้มดังกล่าวเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายต่อสินค้าอาหารไทย โดยเฉพาะสินค้าอาหารหลักที่ไทยมีศักยภาพ เช่น ข้าว และผักผลไม้แปรรูปพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหมวดสินค้าที่ผู้บริโภคยังให้ความเชื่อมั่น อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวด้านนโยบายและกฎระเบียบในประเทศพัฒนาแล้ว ที่อยู่ระหว่างการพัฒนานิยามและแนวทางกำกับอาหารแปรรูปขั้นสูง อาจนำไปสู่การออกมาตรการด้านฉลากหรือข้อกำหนดทางการค้าในอนาคต ผู้ประกอบการไทยจึงควรเร่งปรับตัว ลดการพึ่งพาการแข่งขันด้านราคาเพียงอย่างเดียว และหันมาให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความโปร่งใสของส่วนผสม และการสื่อสารภาพลักษณ์อาหารธรรมชาติ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการ SMEs ของไทยยังสามารถใช้ความได้เปรียบด้านขนาดและความยืดหยุ่นในการผลิต เพื่อเข้าถึงตลาดเฉพาะกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับอาหารสุขภาพและฉลากสะอาด ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องในระยะยาว”